

dermed, att efter skörden i år erlægga tre års utskylder? han måste då hafva visshet om, att denna skörd blir åtminstone lika rik, som fjolårets, och att icke en lika stor andel andra skulder då som nu återstår att afbetala. Det är visst fallet, att kronans inkomster i Kuopio län varit otillräckliga att betäcka utgifterna i länet, och att ränteriet blifvit förstärkt med betydliga remisser. Äfven Es torde kunna föreställa sig, hurudan statsverkets ställning skulle vara, när från flera intet bidrag inflyter till bestridande af de för hela landet gemensama utgifterna, utan tvärtom, hvad från andra håll för detta ändamål influtit, måste såsom understöd utgifvas åt befolkningen i sagda län. Men äfven utan afseende härpå torde vid ett sansadt öfvervägande den öfvertygelse kunna vinnas, att, om äfven flera års kronoutskylder lägges till denna allmoges skuldbörda, sådant endast skulle bidra till dess ruinerande. 10

Det är sorgligt att finna, att äfven personer, som borde kunna ega kännedom om, hvad från statens sida gjorts till lindrande af nöden i de lidande landsdelarne, icke finna tillfredsställelse i något annat än i ständig klagan, hvarvid de göra sin egen inskränkta erfarenhet till ett förment vetande om ställningen i landets. H:r Es, tillhör väl i detta afseende de anspråkslösaste; ty han påstår sig känna denna ställning endast norrom 63:dje breddgraden. Hyser H:r Es den mening, att ||Guvernören i länet saknar det vetande, H:r Es vill meddela allmänheten,|| hade han väl haft utväg att med sin sakkännedom bidra till Guvernörens upplysande och då äfven kommit i tillfälle att fullkomna sin egen insigt – ehuru detta också för det mesta kunnat ske genom att läsa de officiala meddelandena i Finkands Allmänna Tidning, som vanligen äfven i alla öfriga tidningar blifvit aftryckta. 20

Det är icke möjligt att rätta alla de origtiga uppgifter, som i dylika utjutelser som den nu ifrågavarande inflyta. Man måste hafva förtroende till att efter hand fakta skola vederlägga de falska påståendena och de öfverdrifna skildringarna, huru talrika än dessa varit, såsom i de flesta fall allaredan skett. I landet måste väl finnas en kärna af förståndigt folk, som inser, att hälften af befolkningen i de nödlidande länen längesedan skulle dött hungernöden, om nöden varit sådan, den af tidningskorrespondenter skildrats, att de förmenta tiotusentalen utvandrade tiggarna icke kunna försvinna såsom de många miljonerna Ryskt skiljemynt, att smörexporten icke kunnat stiga om all boskap blifvit nödslagtadt o. s. v. och att importen af kaffe, socker och tobak ||Se Bidrag till Finlands officiala statistik I H. 2.|| icke kunnat fortfara oför||minskad, om tillgång icke funnits till dessa varors förbrukning – en nog nedslående sida af ställningen och förhållanden, då den ställes i bredd med tiggandet om hjälp från nära och fjerran. 30 40

399 NEKROLOG ÖVER FABIAN LANGENSKIÖLD HUB, JVS handskriftssamling

Carl Fabian Teodor Langenskiöld, yngsta son till majoren i konglig Svensk tjenst, sedermera landshöfdingen Anders Gustaf Langenskiöld och Hedvig Gustafva Gripenberg, var född d \langle en \rangle 17 Nov \langle ember \rangle 1810; blef student vid universitetet i Åbo 1825 och promoverades till filosofie magister i Helsingfors d \langle en \rangle 21 Juni 1832. 50

År 1838 blef han lärare i matematik vid kadettkorpsen i Fredrikshamn; konstituerades 1842 till Translator i Kejserliga Senaten för

Finland och transporterades 1846 till enahanda befattning vid Statssekretariatet i S:t Petersburg, der han utnämndes till Andra expeditionsskreterare 1848 och till Förste Expeditionsskreterare samt Chef för första afdelningen af Statssekretariatet 1851.

Under denna tienstgöring i Petersburg hade Langenskiöld flera särskilda uppdrag, icke blott såsom tillförordnad såsom föreståndare för Finska kronouppslagsplatserna och sekreterare vid Finska passexpeditionen, utan äfven 1846 såsom Finsk kommissarie vid upprödning af Riksgränsen mot konungariket Norge; såsom ledamot i en kommission, nedsatt 1847 för reglering af gränsen mellan Uleåborgs län och Archangelska guvernementet, samt åter 1848 i en kommission för bestämmande af gränsen mellan Kuusamo socken och Kolska kretsen och sändes 1851 till Stockholm för att såsom organ för Finlands intressen biträda Ryska ministern derstädes vid underhandlingarne till slutligt reglerande af gränsförhållandena i Lappmarken.

Utnämndes <en> 14 December 1853 till guvernör i S:t Michels län, men förordnades redan den 14 April 1854 till tjenstförrättande, guvernör i Nylands län och transporterades den 16 September 1856 till guvernör i Åbo och Björneborgs län. Entledigades i Nåder från sistnämnda embete den 30 December 1857, då han kallades att vara Senator i Kejs<erliga> senaten för Finland och dess ekonomiedepartement samt utnämndes till Chef för Finansexpeditionen den 29 April 1858, från hvilket chefskap han på gjord underdånig ansökning nådigst entledigades med bibehållande af Senatorsplatsen den 25 April 1863.

De särskilda utmärkelser, med hvilka Langenskiöld under sin tjugufemåriga tjenstemannabana benådades, voro många och delvis framstående: Kollegii Assessors titel 1846, S:t Annæ ordens 3:e klass 1847, Kanslirådstitel 1850, S:t Stanislai Ordens 1:a klass 1855, Kammarherre vid Hans Kejs<erliga> Majestäts hof 1856, S:t Annæ Ordens 1:a klass 1859, upphöjd jemte barn och efterkommande i friherrligt stånd 1860, Geheimeråd 1863; Riddare af Kongl<ige> Norrska S:t Olofs orden 1847. Han var äfven ledamot af Finska Vetenskapssocieteten, af Finska Litteratursällskapet, af Sällskapet pro Flora a Fauna Fennica, m. fl. inhemska föreningar.

Efter en långvarig sjukdom afled Senator Langenskiöld den 29 Juni 1863, efterlemnande maka, ||af Björkstén||, och tvenne söner,

En bana, sådan som den, ofvan anförda data antyda, är i vårt land sällsynt. Den är detta än mera, när den icke främjats af några slägtförbindelser. Att dylika icke förde Langenskiöld fram till de platser, han i snabb följd intog, visar sig deraf, att han började såsom magister och skollärare. Hvad han till fäderneslandets bästa uträttat, vittnar åter derom, att han icke köpte sin befordran genom att vara ett redskap i någon maktgandens hand. De, som närmare känt honom, veta också, att hans förmåga och håg gjorde honom egnad att leda, föga att ledas.

Från sin studietid gjorde han sig känd för hvad man kallar ett godt hufvud. Snabb uppfattning, redigt förstånd, ||godt minne,|| ett omdöme, hvars säkerhet understöddes af hans lugna, passionfria lynne, utmärkte honom redan i tidigare år. Härmed öfverensstämde det väl, att han valde matematiken till sitt älsklingsstudium, hvilket han idkade med den framgång, att han såsom nyss blifven magister kunde utgifva en lärobok i trigonometri, som upplefvat flera upplagor. Att kärleken till denna vetenskap hos honom fortlefde till senaste år, visade sig äfven deri, att han såsom senator inventerade ett nytt instrument för mätande af vexande träds höjd och diameter. Jemte nämnda själsenskaper

egde han en dem villigt tjenande, talande tunga, som gjorde honom skicklig, att både öfvertyga och öfvertala, och som i hans unga år flitigt användes både i kontroverser och gladt skämt. Hans eget lugna väsende höll hans blick öppen för andras ojemnheter och förlöpnigar, men hans goda hjerta tog udden från hans qvicka anmärkningar deröfver. Ofta stannade ett tilltänkt infall, som först efteråt förtroddes en vän, i en munnens dragning till ett på en gång godmodigt och skälmskt löje; man visste då, att der bakom låg ett infall färdigt.

Han hade sin glada och sorglösa tid de år, han tjenstgjorde såsom translator i Senaten. Till denna plats fördes han af sin förvärfvade, 10
ovanligt säkra insigt och färdighet i Ryska språket. Han hade tidigare, såsom mången annan den tiden, utan betänkande mottagit ett af de Ryska stipendierna för att hafva ett par års utkomst och för skollärebanan, hvilken han i framtiden skulle utbyta mot pastoratet, vinna två års tjenstemeriter. Men han använde sin vistelse vid de Ryska universiteterna, förnämligast vid det i Kasan, bättre än vanligen skett; och det var troligen svårigheten att finna en dertill skicklig person, som verkade, att han för sagde translatorplats eftersöktes och sålunda efter hand indrogs på en helt annan lefnads bana än den, han i sin ungdom 20
för sig utstakat. Denna befattning gaf ledighet för sällskapslivet; men ledigheten användes af Langenskiöld äfven till juridiska studier.

Först med öfvergången till Statssekretariatet började för honom ett lif af ansträngdt arbete i statens tjenst. Såsom af det ofvanstående synes, upptogs en icke ringa del af denna hans tjenstetid af arbeten för gränsregleringen mellan Finland å ena sidan, Ryssland och Norge å den andra. Fäderneslandet är rikt nog på marker, och det kunde i synnerhet synas icke vara af stort intresse att utvidga dess gränser mot nordpolen. Men för invånarene på de Lappska tundrorna skulle dock en strand vid Ishafvet varit ett stycke förlofvadt land. Langenskiöld var genom sina 30
matematiska insigter, sin språkkunskap och sin dialektiska förmåga den bäst utrustade, Finland hade att sända till ett sådant värf. Hans om detsamma afgifna berättelser vittna, att han också icke lät det brista i nitiska bemödanden för ändamålets vinnande. Men dessa strandade mot data, som icke kunde bortresonneras, från den tid, då ifrågvärande gränslinjer först uppdrogos, och då denna förmåga och detta nit hade kunnat åstadkomma en för Finland gynnsammare reglering. De Finska Lapparne måste nu allt fortfarande åtnöja sig med att endast såsom Norrmännens och Ryssarnes legohjon hafva andel i det rika fisket i Varangerfjorden. ||I en till d⟨å⟩v⟨arande⟩ Generalguvernören stäld not föreslår han de särskilda åtgärder, genom hvilka denna 40
tryckta befolkning kunde hjälpas.||

Utnämnd till guvernör i S:t Michels län fick Langenskiöld alltför kort tid stanna på denna plats, för att ens hinna lära känna, hvad som på den främst påkallade hans omsorger. Kallad till Helsingfors och Nylands län, hördes han beklaga sig att hafva nödgats lemna fältet för en, till höjande af befolkningens bildning och välstånd egnad verksamhet för att i stället endast kunna taga en flyktig del i massor af löpande kansliärenden. Det var nämligen under krigsåren, han anställdes såsom 50
tjenstförrättande guvernör i Helsingfors, medan ordinarie guvernören fungerade såsom generalstabschef. Större delen af den femtio tusen man starka Ryska armen var koncentrerad kring hufvudstaden och i Nylands län. Man kan lätt förstå, i hvilken grad detta ökade guvernörens åligganden. Äfven på denna plats gagnade Langenskiölds färdighet i Ryska språket såväl vid de regelbundna, dagliga konferenserna med generalitetet som vid beröringen med de skilda afdelningarnes

befäl. Ett mundtligt meddelande jemnade hastigt många svårigheter, lösta under sådana förhållanden oundvikliga kollisioner. ||Det var dock gifvet, att en sådan tid och sådana omsorger skulle hindra från företag, afseende befolkningens blifvande gagn.||

10 När länets ordinarie guvernör återtog sin plats, förflyttades Langenskiöld till guvernörsbefattningen i Åbo. Dock äfven här blef hans verksamhet af korrt varaktighet. ||Öfverhufvud hafva de guvernörer i landet varit få, hvilka skulle fattat sin uppgift vara någon annan än ordningspolisens handhavande och omsorgen för en snabb och ordentlig expedition. Att Langenskiöld icke ansåg detta för hufvudsak, är säkert. Af håg och förmåga var han kallad till en organiserande verksamhet, för hvilken han dock först såsom finanschef fick tid och utrymme.|| I hans lynne låg en outtröttlig företagsamhet. Men hans matematiska bildning fordrade till utgångspunkt säkra data; och han ville därför ega icke blott en på fast grund stödd öfvertygelse om behovet af en ny åtgärd, utan äfven säker kunskap derom, att villkoren för ett företags lyckliga genomförande voro förhanden. Man känner därför icke, att han någonsin skulle af allmänna teorier låtit förleda sig till planer, hvilka i utförandet strandat mot de gifna förhållandenas tvång,

20

Till företrädare såsom finanschef hade Langenskiöld haft en man, hvars företagsamhet och i detta land exempellösa makt och inflytande skulle gjort det för hvarje efterträdare verksamhet svårt att med hans uthärda en jmförelse. Baron Gabriel von Haartman intager bland Finlands offentliga män ett rum, som af framtida historieskrifvare säkert icke skall glömmas. Här är icke platsen för bedömandet af hans verksamhet, för hvilket äfven många viktiga data ännu äro otillgängliga. Det kan endast åberopas såsom känd sak, att hans inflytande varit afgörande vid alla de viktiga reformer, som utmärka landets förvaltning under fyratiotalets lopp, och att i de flesta af dem initiativet tillhör honom. Vid en tidpunkt, då statsinkomsterna voro så inskränkta, att de knappt räckte till bestridande af de med befolkningens tillväxt stegrade, löpande utgifterna, öfvertog han finansförvaltningen. Den väsentligaste åtgärd, genom hvilken han icke blott upphjelpste densamma, utan verkligen försatte landets finanser i, hvad man kallar, ett blomstrande skick, var visserligen ett Columbi ägg. Men det är just rätta användandet af de för handen varande medlen, som vittnar om sann insigt och säkrast förer till målet, medan förbiseendet af desamma och uttänkandet af nya, oförsökta utvägar vanligen är rådlöshetens tillflykt och röner förslagsmakeriets öde. Det är känt, att tullinkomsternas höjande utgjorde den guldgrufva, baron von Haartman påfann; men det är lika bekennt, att före ifrågavarande tidpunkt denna statsinkomst utan allt gagn för landet var i ytterlig grad vårdslösad och dertill handhades med exempellöst godtycke, så att det kan sägas, att den berodde af ett delningsaftal mellan uppbördsmännen och statsverket. Tullinkomsten utgjorde år 184█, året före reformen █ den uppgick 1858, då von Haartman afträdde, till ? . Att endast öka statsinkomsterna, är dock en ganska tvetydig förtjenst. Värdet deraf beror på sättet och framför allt på användandet. I båda hänseenden, förtjenar denna förvaltning ett loford, hvilket det oupplysta allmänna omdömet, ledt af andra, mera personliga skäl, vägrat att skänka densamma. Man kan invända, att tulltaxan varit och är belastad med skyddstullar, hvilkas gagnelighet kan ifrågasättas. Men det är å andra sidan obestriddigt, att i Finland först från den tiden kan talas om en

30

40

50

fabriksindustri, och att från samma tid landets export och import fördubblats. ||N. B.|| Må vara, att von Haartmans åsichter i detta hänseende mera lutade till den gamla protektionistiska skolans; men också hafva de, som bedömt hans tillgöranden härutinnan, saknat allt medvetande derom, att, huru stort hans inflytande än var, han just i detta hänseende hade bundna händer, emedan Finlands tulltaxa stod i det strängaste beroende af Rysslands. Orsaken är lätt insedd. Snart sagdt inga manufakturprodukter fingo från Finland utföras till Ryssland. Detta förbud hade sin grund säkert icke i fruktan för konkurrensen, utan i kännedomen derom, att utländska varor öfver Finland insmugglades till Ryssland. Att denna smuggelhandel under den tidigare tullregimen var för våra förhållanden betydlig, kan icke nekas, ehuru densamma med afseende på Rysslands utrikeshandel utgjorde en högst obetydlig bråkdel, hvilken dock naturligtvis misstanken måste förstora. Det i de här af beroende transaktionerna inom en inskränktare krets kända kan icke lämpligen offentliggöras; och mycket torde ännu finnas undagömdt i baron von Haartmans efterlemnade papper. Men om sägen talar sanning, har ett ögonblick funnits, då Finland med plats undgick att dragas inom Ryska tullgränsen, med Rysk tullförvaltning och tullbevakning, och mot erhållande af viss procent af de inom hela riket inflytande tullinkomsterna. Af sådana förhållanden förklaras det eljest oförklarliga, att på Finlands gräns uppställdes en Finsk tullbevakning för att öfvervaka *exporten från* landet till Ryssland. Skulle användandet af ifrågavarande tilltänkta åtgärd också utgöra baron von Haartmans enda förtjenst om landet, så vore den värd att i all tid med erkännande ihågkommas,

Hvad användandet af de sålunda ökade statsmedlen angår, kan man säga, att det mest utmärkande i von Haartmans förvaltning var sparsamhet. Andra må uppräknas exemplen på enstaka, otillbörliga slöserier. Det viktiga är det allmänna, att under hans förvaltning alla anslag för bildnings- och välfärdsanstalterna samt för näringarnes upphjelpande med frikostig hand ökades, under det att den tidigare statskulden betalades, de allmänna fonderna tillväxte om en reservfond bildades, som före kriget uppgick till ■■■■■

Under denna tid byggdes dock Saima kanal med en kostnad af 3 miljoner, och för inlösen af de sex serier obligationer, som 1857 ännu voro utelöpande å det lån, hvilket för detta ändamål inom landet upptagits, lågo medlen, 600 000 rubel, i beredskap.

Den andra väsentliga reformen under denna period var ordnandet af landets penningväsende. Det var ett onaturligt förhållande, att ett utländskt pappersmynt utgjorde det förnämsta rörelsemedlet i landet. ||Bland de olägenheter, det medförde, var en för massan af folket förderflig agiotering, emedan kronoutskylderna skulle erläggas i Ryskt mynt, under det att det Svenska sedelmyntet var det i handel och vandel mest kurserande.|| Utvägen att förändra detta förhållande var redan 1818 öppnad, då realisationen i Sverige genomfördes, och alltså silfver kunde erhållas mot det här kurserande Svenska sedelmyntet. Men – man kom icke att tänka derpå. För von Haartman var denna så nära liggande tanke Columbiägget N:o 2. Detta sedelmynt aflystes, och med det mot detsamma inflytande silfret grundlades först en egen statsbank. Det förefaller gåtligt, hvar industrin och handeln före denna tid fick penningar. Ty den ringa utlåningen mot skuldsedlar med tvenne borgesmäns påskrift från den s. k. småsedelsfonden, förtjenar knapp nämnas. Denna fonds hela kapital utgjorde vid dess indragning ■■■■■ icke mera än ■■■■■, medan Hypoteksfondens utlåning redan

1857 uppgick till Banco Ass'ignationer ■■■ silfver. Att denna reform gaf finanschefen ett medel i händerna till näringarnes uppmunt-
 ran, hvilket han enväldigt begagnade, är ännu icke i landet glömdt. Den stående termen var: »pengar skall jag gifva», och endast bristen på
 företagsna spekulanter inskränkte detta gifvande. Många misstag på
 10 rätta personerne för mottagandet kunde begås; och isynnerhet kan
 anmärkas, att jordbruket blef jemförelsevis vanlottadt vid utdelningen.
 Men såsom redan nämndt: en fabriksindustri uppstod, och exporten till
 utlandet fördubblades. ||Och såväl Hushållningssällskapet i Åbo som
 jordbruksinstitutet på Mustiala hade dock i von Haartman en nitisk
 gynnare, ehuru frukterna af detta favoriserande icke utföllo sådane,
 man haft skäl att vänta dem.||

Icke afsigtslöst är här en blick kastad på denna förvaltning. Ty det
 skall visa sig, att Langenskiölds för landet viktigaste tillgöranden voro
 en utveckling af det påbörjade – om man så vill: en rättelse i dettas
 väsentligaste brister. Det är dock härmed icke sagdt, att dessa brister
 tidigar *kunnat* undvikas. Nya förhållanden hade nu inträdt. Men det
 fordrades å andra sidan klar blick för att inse desamma, och icke så
 litet af friskt mod för att tänka sig deras afhjelpande såsom utförtbart.
 20 Skulle, kan man säga, då en tullbevakning uppställdes vid Finlands
 östra landgräns, denna i sjelfva verket blifvit en tullgräns med någon
 ömsesidighet i afseende å de tullfria varorna; skulle, då banken fick en
 egen metallisk fond, landet tillika fått sitt eget mynt – då hade tull- och
 myntreformen i hufvudsak varit sådane, de borde vara. Nu återstod
 denna del af desamma att genomföra. Sträfvandet för dessa båda
 ändamål upptog den väsentligaste delen af Langenskiölds korta,
 knappt femåriga förvaltningstid.

Men förrän det närmare om dessa tillgöranden anföres, böra några
 ord tilläggas om den ställning öfver hufvud, i hvilken Langenskiöld
 30 inträdde.

Kriget 1854–56 var nyligen tilländagånget, och de för detsamma
 erforderliga kostnaderna hade gjort landets finansiella ställning bekym-
 mersam. Icke blott den besparade reservfonden hade åtgått, utan man
 hade äfven nödgats upptaga ett inhemskt lån af 1 850 000 rubel.
 Fördelen häraf var, att landet icke belastades med någon särskild
 krigsgärd. I följd af blokaden hade tullinkomsterna nedgått till en
 tredjedel ungefär af, hvad de före kriget utgjorde, och äfven för
 bestridandet af de löpande statsutgifterna blefvo tillgångarne otillräck-
 40 liga. Väl steg tullinkomsten redan genast efter krigets slut år 1856
 utöfver all förväntan; men den, samma år inträffade svåra missvexten
 i en stor del af landet påkallade nya extra ordinära utgifter. Ställningen
 försvårades af den handelskris, som 1857 gick öfver Europa, och som
 sträckte sina verkningar äfven till Finland i så måtto, att den kredit i
 utlandet, hvilken just då af den efter kriget åter upplifvade affärsverk-
 samheten blifvit mycket anlitad, plötsligen upphörde, och att denna
 utrikesskuld måste opåräknadt liqvideras. Under kriget hade vidare
 kursen på utlandet nedgått, det klingande myntet exporterats, och
 utvexlingen af klingande mynt blifvit i Ryssland inställd, hvilket allt
 här i landet, der Ryska rubeln var landets mynt, medförde enahanda
 50 företeelser.

Sådane förhållanden voro icke egnade att göra chefens för finans-
 förvaltningen ställning lätt. Härtill kom, att landets dåvarande Gene-
 ralguvernör, Grefve Berg, var en man, som oroligt verksam för nya
 företag icke kände till några svårigheter, der han hade eller ansåg sig
 hafva ett gagnande mål att sträfva till. Det var lätt begripligt, att tvenne

personer så böjda och vana att handla och styra efter egen vilja som grefve Berg och baron von Haartman, icke länge skulle kunna verka tillsammans. Langenskiöld, som genom grefvens förord kallats till finansstyrelsen, fann sig redan härigenom mera bunden; hvar förutom nyheten i hans ställning måste göra honom böjligare än hans vid en större maktutöfning åldrade företrädare. Men han hade äfven de mest bindande skäl, att såvidt möjligt var, understöda Generalguvernörens planer. Företagsamhet tillhörde hans eget lynne; och han var icke heller sjelf den, som länge vägde framtida fördelar mot stundens svårigheter. Han behöfde dessutom och han åtnjöt äfven i fullaste mått den inflytelserika Generalguvernörens understöd för de planer, som lågo honom sjelf närmast om hjertat,

Till de företag, som af grefve Berg lifligt omfattades, hörde i främsta rummet anläggningen af Helsingfors-Tavastehus jernväg och forstväsendets inrättande. Voro Langenskiölds förhoppningar om jernvägarnes i landet framtid mindre sangviniska, än grefvens, så gjorde han deremot forstväsendet till sin egen sak, såsom han äfven mottog högsta ledningen af dess organisation. Vidare skulle strömrrensningarne, ||sjöfällningarne och mossuttorkningarne|| bedrifvas i fördubblad skala, realskolorna skulle utvidgas, jordbruksskolor inrättas, handeln, skeppsbyggeriet och fabrikerna understödas m. m. Också lärdomsskolorna förglömdes icke, och för första gången kom frågan om finska skolor till tals. ||Folkskolorna hörde likaså till programmet, ehuru mellankomna omständigheter fördröjde lärareseminariets inrättande. Slutligen skulle ett berättigadt anspråk tillfredsställas genom förhöjning af tjenstemännens löner. Till och med för teaterhuset i Helsingfors och för dess kapell skulle pengar finnas till reds. Det må erinras, att en del af det anförda var beslutadt och utförandet på börjadt redan förrän Langenskiöld tillträdde finansförvaltningen. Men anskaffandet af de nödiga medlen föll icke desto mindre på hans omsorg;|| och dessa fordringar kunde knappt nog ställas på statsverket i en mera bekymmersam tidpunkt. Följden var också den oundvikliga, att finansförvaltningen med den ringaste möjliga kassa öfvergick från det ena året till det andra.

Att en sådan ställning var bekymmerfull, behöfver icke nämnas. Att den likväl icke nedtryckte Langenskiölds sinne, detta känna icke blott hans vänner; bevisen derpå framligga för offentligheten. Den, som vill genomgå det stora antalet af emanerade nya författningar under åren 1859-61, skall finna en huru betydlig del af desamma tillkommit på Finansexpeditionens föredragning. Utom hvad som rörer handelsrelationerna med Ryssland och det nya Finska myntet, finner man deribland nya författningar för Bankens förvaltning, ||för forstförvaltningen och (1862) för jernvägstrafiken, för Bergstatens reformerande, för sjöfarten, navigations- och realskolorna, för handeln och handtverken, för hypoteksföreningar m. m. äfvensom en ny tulltaxa med flera tullen rörande författningar.|| Och det kan sanningsenligt sägas, att de alla beteckna framsteg, ehuru t. ex. i tulltaxan tidernas tvång vållade åtskilliga förhöjningar af tullsatsen för sådana manufakturvaror, som mer eller mindre tillhöra lyxen. Likaså var det steg, som togs till näringsfrihetens utvidgande ännu ganska reserveradt; men redan sådant det var, stötte det mot föråldrade ståndsprivilegier, som hafva grundlaglig helgd,

Ingen finanskonst kunde naturligtvis annorlunda än genom lån anskaffa medel för jernvägens byggande. Statsverket har visserligen efterhand till bygnads- och trafikkostnad tillskjutit ungefär 1/2 miljon

rubel – men det hela har erfordrats 3 1/2 miljon.

Ännu hade icke något annat statslån utom landet blifvit upptaget än ett förskott af Ryska statsmedel för fästningsbyggnaden på Åland. Det blef Langenskiölds värf att uttaga det första steget på denna vådliga bana. Lånet påkallades dock icke blott af jernvägsbyggnaden, utan äfven af missväxten 1856 – sålunda nemligen, att banken, som, emedan den icke kunde utgifva silfver, i Petersburg, invexlade sina sedlar mot Ryskt mynt, såg sig urståndsatt att inlösa de miljoner, som i följd af missvexten dit utgingo. Men hade också verkligen Banken varit för
10 silfverutvexling öppen, hade hela dess dåvarande silfverfond varit för ändamålet otillräcklig. Endast ett lån kunde lösa denna svårighet – hvilken, om icke Bankens silfverfond genom lyckliga operationer stärkes, vid hvarje ny missvext skall återkomma. Villkoren för detta lån, ||som upptogs i S:t Petersburg i Ryskt sedelmynt,|| utföllo synnerligen fördelaktiga, äfven om man afräknar Ryska sedelmyntets dåvarande deprimerade värde, hvartill föga skäl finnes, emedan lånet får i samma mynt återbetalas. Det erhöles till öfver hufvud 93 procent mot 4 % ränta och 2 procents årlig afbetalning.

Det förtjenar nämnas, att detta lån var bestämdt till 5 miljoner rubel. Deraf upptogs för jernvägen 2 1/2 miljon, för Banken 1 1/2 miljon. En miljon rubel skulle alltså ännu hafva kunnat upptagas, och dermed jernvägsarbetena fortsättas. Det var en verklig förlust att afbryta dem, afskeda arbetarena, upplösa arbetskompanierna och överlemna den dyra arbetsmaterialen åt förstörelsen. Det redan gjorda lånet var nödvändigt, emedan jernvägen redan var beslutad och påbörjad; likaså var lånet för Bankens räkning oundvikligt. Men derutöfver ville Langenskiöld icke gå. Han, som i offentligheten uppträdde för att visa, hvad medgifvas måste, att grundlagen icke förbjuder Regeringen att upptaga statslån, han vidhöll i sak: »intet nytt lån skall upptagas utan
30 ständernas hörande».

Vid den tid, han så skref och talade, var han väl sinnad att åter negotiera ett lån utom landet. Men detta gjorde icke en ny skuld; derigenom skulle endast de uppsägbara inhemska lånen omsättas till ett amortissementslån, hvars belopp han med rätta misströstade om att kunna erhålla inom landet, der ||den höga räntefoten skulle göra ett sådant lån öfver häfvan dyrt, och der|| kapitalernas ringhet alltid måste nedtrycka priset på ouppsägbara obligationer, äfven under deras af räntefoten beroende värde.

Denna omsättning sammanhängde med det ena af de nämnda
40 föremålen för Langenskiölds ansträngande bemödanden, nemligen penningeväsendets i landet ställande på en af ryska myntet oberoende botten.

Det är icke lämpligt att framlägga detaljerna af de hithörande underhandlingarna. Nämnas bör dock, att det motstånd, saken mötte, hade sin grund i Ryska sedelmyntets dåvarande nedtryckta värde. ||Hos Monarken fann denna angelägenhet, såsom alla Finlands väl främjande förslag, en välvillig uppmärksamhet. Men det är naturligt, att Hans Majestät i frågor, som direkt röra äfven Kejsardömet, inhemtar sina ministrars mening. En särskildt tillsatt finanskommitté, i hvilken
50 finansministern blott är en af ledamöterna, handlägger i Ryssland alla vigtigare penningfrågor. Likväl kom ärendet först 1862 under denna kommittés pröfning. De tidigare underhandlingarne fördes blott med kommitténs dåvarande ordförande, rikskanslern grefve Nesselrode och finansministern. Det var alltså förnämligast ministrarnas yttrande, som var för frågan afgörande. Man erkände villigt billigheten af våra

fordringar, och man förklarade, att Ryska sedelmyntets cirkulation i Finland i anseende till beloppets obetydlighet var en sak af ringa och intet värde för de Ryska finanserna. Det var endast skenet, för hvilket man hade farhåga. Under den dåvarande prekära ställningen skulle nemligen underrättelsen, att Ryska sedeln upphört att gälla såsom lagligt mynt i Finland, spridt till alla större handelsplatser i Europa, kunnat verka menligt på vaxelkursen och på de Ryska statspapprens kurs – ja, även i det inre af Ryssland, der man likasålitet som i utlandet känner förhållandena i Finland, öka pappersmyntets misskredit. Sådan var ställningen i denna fråga, då den 185█ för första gången af Langenskiöld väcktes och vid de muntliga konferenserna af grefven Berg verksamt understöddes. 10

Då hade frågan ännu blott den form, att Finlands Bank skulle befrias från förpligtelsen att mottaga Ryska sedlar i jemnbredd med sina egna. Betraktar man denna fordran blott ur Finsk synpunkt, så är den väl den rättmätigaste i verlden. Finska Bankens Hypoteksfond har mottagit sin valuta af landets invånare. Ty då dessa 1840–41 mot Bankens sedlar åt densamma öfverlemnade sitt Svenska sedelmynt, gåfvo de i sjelfva verket åt Banken ett motsvarande belopp silfver, emedan Svenska sedeln af Riksbanken i Stockholm inlöstes al pari. 20
Finlands Banks sedlar voro skuldsedlar utgifna på återbetalning af detta silfver. Att Banken skulle honorera dessa sina skuldsedlar endast under vilkor att tillika med silfver inlösa Kejsaredömet's sedelmynt, är väl i allmänhet en fullkomligt absurd fordran. Stadgandet härom var likväl utan allt menligt inflytande, ja, det kunde med afseende på handels intressen anses för gagneligt, så länge Finska banken i Petersburg erhöill silfver al pari för det Ryska silfvermyntet. Men sedan Ryska Banken upphörde att inlösa sina sedlar, var ett sådant åliggande för Finlands Bank med dess två miljoner valuta ett påbud, hvilket väl omständigheternas tvång gjorde förklarligt, så länge man i Ryssland hyste hoppet att i en snar framtid åter kunna börja utgifva valuta mot den Ryska sedeln, men som nu mera vore för Ryssland lika gagneligt, som det för Finland varit tryckande. 30

Efterhand har frågan även af Ryska finansstyrelsen blifvit ur denna synpunkt betraktad. Men ännu 1860, då Langenskiöld för andra gången sökte att bringa den till ett lyckligt afgörande, strandade detta försök. Föرنämsta orsaken härtill torde då mera varit planen att genom utländsk lån efterhand inlösa någon del af den utelöpande Ryska sedelstocken för att åter ||börja silfverutvexlingen, hvilken plan också i sjelfva verket 1862–1863 kom till utförande, ehuru den icke fortfarande kunde vidhållas. Skulle den lyckats, hade det föرنämsta skälet för yrkandena från Finsk sida bortfallit; och i all händelse borde äfven Finlands Bank för silfverutvexlingens vidtagande afvakta den tidpunkt, då Ryska och jemte detsamma det Finska sedelmyntet åter höjt sig till pari.|| 40

Emellertid begagnade Langenskiöld det välvilliga tillmötesgående, han i öfrigt förefann, att utverka en nominel myntreform, som snart skulle blifva en reform i sak. De förmenta fördelarne af en mindre myntenhet äro väl till större delen imagenära. Varuprisen kunna icke bestämmas af myntenhetens storlek. Saken måste förhålla sig tvärtom, så att billiga varupris i ett land medgifva en mindre myntenhet, 50

Endast om skiljemynt icke finnes till nog små andelar af myntenheten, stegras derigenom priset i småhandeln. Likväl kan det antagas, att en mindre myntenhet understöder sparsamheten, hvilken mera hänger fast vid det myntstycke, hvori räkningen föres, än vid skiljemyntet.

Men med afseende derpå, att frågan för oss Finnar gällde att säkerställa vårt mynt mot sådana fluktuationer i dess värde, som bero af penningställningen i Kejsaredömet, är det af utomordentligt vigt, att Finland äfven har sin skilda myntenhet. ||Ty endast derigenom kan den större allmänheten komma att säkert skilja mellan de båda ländernas pappersmynt och att mottaga hvardera efter dess värde. Fördelen häraf är ömsesidig. || Man kan dock säga, att den nya myntenheten både begärdes och beviljades såsom en ersättning för finska myntvärdets ännu fortfarande beroende af det Ryska. Med afseende på Finlands politiska ställning och på den dagligen tillväxande handeln mellan de båda länderna kunde det nämligen synas olämpligt, att myntenheten icke i båda är densamma. Men såsom den finska marken nu är bestämd, då den nemligen utgör jemnt en fjerdedels silfverrubel, och då det metalliska myntet af båda myntslagen har precis samma skrot och korn, är olägenheten af de skilda myntenheterna för den ömsesidiga handeln i sjelfva verket alls ingen. Ryska silfvermyntet kommer att allt fortfarande kursera i Finland fullkomligt i jernbredd med det Finska, och man har icke heller i Ryssland någon svårighet att lära sig antaga ett enmarksstycke för tjugufem kopek – tvåmarksstycket för en half rubel. – Pennimyntet åter kan för internationela handeln icke hafva någon betydelse.

Det är känt, huru med den nya myntenheten efter hand följt rättigheten att å densamma slå metalliskt mynt i silfver och koppar samt inrättandet för detta behof af ett eget myntverk. Det senare har i följd af bristande insigt tadlats. Man har sagdt: det skulle blifvit billigare att låta slå det metalliska myntet i utlandet. Man har dervid gjort sig den föreställning, att behofvet kunde fyllas genom några veckors pregling. Men detta är ett misstag, och till en början förefinnes flera års jemnt arbete för ett i så liten skala inrättadt myntverk ||som det Finska. || Hvad åter kostnaden angår, är det tvivelaktigt, huruvida den inberäknadt försändningen och underhållandet af ombud m. m. skulle blifva lägre vid myntning i utlandet. Utmyntningen af silfverskiljemyntet endast för första behofvet betäcker redan fullkomligt anläggningskostnaden. Men afsedt från allt detta hafva alla åtgärder, som syftat till myntväsendets i landet oberoende ställning, haft sitt värde; och Langenskiöld, som främst afsåg detta, genomdref äfven myntverkets anläggande, utan att låta motsägelser hvarken från ena eller andra hållet rubba sin öfvertygelse.

Desto större medhåll hade han i hufvudfrågan af den upplysta allmänna opinionen, i den nemligen om det egna myntets giltighet såsom enda värdemätare i landet. Denna fråga upptogs ånyo mot slutet af 1861. Den understöddes äfven af den nya Generalguvernören, baron Rokassowski, och i flera underdåniga petitioner hade det tryckande för allmänna rörelsen i penningvärdets osäkerhet blifvit framhållet. Det var vid den nu företagna underhandlingen saken kom till Ryska finanskommissionens utlåtande, i hvars dåvarande ordförande H⟨ans⟩ K⟨ejsersliga⟩ H⟨öghet⟩ storfursten Konstantin den erhöill en lika upplyst som rättvis bedömare. Langenskiölds farhåga, att i denna kommission dess politiska sida skulle företrädesvis framhållas, besannade sig. Och ehuru Langenskiölds talang vid tillfället på ett utmärkt sätt gjorde sig gällande, har man dock Storfurstens ädla intercession att tacka därför, att frågan afgjordes ur den rent finansiela synpunkten och i följd häraf på ett för Finland gynnsamt sätt. På grund af sagde kommissions utlåtande täcktes nemligen H⟨ans⟩ M⟨ajestät⟩ besluta, att, sedan särskilda af Langenskiöld uppgifna förberedande åtgärder hunnit vidta-

gas, likväl efter ytterligare träffad öfverenskommelse med finansministern i Kejsaredömet. Med full tillförsigt kan det antagas, att finanskommissionens ifrågavarande, till detta resultat ledande yttrande öfverstämde med monarkens afsigter för Finlands bästa; och det kan lätt förstås, hvilket inflytande detta förhållande hade haft på frågans lösning.

Till nyssnämnda förberedande åtgärder hörde äfven upptagandet af det utländska statslån, hvarom i det föregående talades. Detta lån hade det dubbla ändamålet att gifva medel till inlösande af de inhemska statslåne- och statskassa-obligationerna och att tillika förstärka Bankens silfverfond. ||Inlösen af de inhemska obligationerna påkallades af deras uppsägbarhet. Statsverket skulle icke varit i stånd att vid en påkommen kris, t. ex. i följd af en allmännare missvext betala denna sväfvande skuld. Och när Banken öppnades för silfverutvexling, måste ett så betydligt belopp i allmänna rörelsen cirkulerande papper öka tryckningen af bankens utelöpande sedelstock.|| Obekantskap med ämnet har föranledt till den äfven flerfaldigt offentligen yttrade föreställning, att en del af lånebeloppet skulle anslås för sistnämnda ändamål, en annan del till förstärkande af Bankens silfverfond, då det likväl är enkelt, att Bankens behof af valuta förstärkes genom blotta indragningen af ett utländskt lån, hvilken dess användning inom landet än må vara, och att, då statsverket kunde med Bankens sedlar inlösa sina inhemska låneobligationer, banken skulle erhålla valutan å det utländska lånet till dettas hela belopp.

Men olyckan ville, att detta lån måste uppgöras forceradt och under förhållanden, som för det mesta beröfvade Banken fördelen af dess indragande. Den svåra missvext, som 1862 träffade en stor del af landet och gjorde en import af ungefär 500 000 tunnor spanmål nödvändig, påkallade en tillgång på utländska valutor, hvilken banken ännu länge måste blifva oförmögen att under sådana omständigheter bereda landet. Behovvet uppgick äfven nu till lika belopp med bankens hela förråd af valuta eller ungefär 3 1/2 miljon rubel.

Mången har hyst den mening, att det vore tillräcklig hjälp, om statsverket eller Banken vid sådane tillfällen skullen upptaga ett utländskt kreditiv på ett eller på några få år. Men de, som omfattat den, hafva icke betänkt, att äfven ett sådant kreditiv bör med utländska valutor återbetalas. Detta vore endast då möjligt, om landets utrikeshandel inom samma tids förlopp skulle indraga dessa valutor. Men vid ett kapital i denna handel af endast 7 å 8 miljoner ungefär blir sådant omöjligt. Detta bevisar sig bäst deraf, att landets hela effektiva penningkapital, ||Utom Bankens silfverförråd bestående i Ryska sedlar och något belopp låneobligationer på utländskt mynt|| Bankens silfverförråd (med afdrag af dess skuld till Ryssland) deri inberäknadt, torde uppgå till obetydligt mera än ifrågavarande summa, eller ungefär till fyra millioner rubel. Detta är allt, hvad under loppet af århundraden kunnat i reda penningar besparas. Det finnes derföre ingen annan möjlighet att åter ersätta den valuta, som en missvext drager ur landet, än att fördela denna ersättning på ett större antal år, och ingen klokare utväg att för ögonblickets behof anskaffa densamma än ett amortisementslån.

Men då oftare inträffade missvexter skulle på sådant sätt försänka landet i stor skuld, är det klokaste utan tvifvel att göra utländsk valuta så litet behöflig som möjligt. Och härtill finnes åter, endast en utväg, den att hålla kronans magasiner och om möjligt äfven socknemasasinerna väl fyllda. Teorin skall invända, att det dock är bättre att

sälja säden för export – ty sålunda kunna valutor fås med å dem upplupen ränta. Men erfarenheten svarar härtill: att den sålunda erhållna valutan i behovfets stund icke återfinnes, utan är förvandlad till utländska varor – om ens dessa mera kunna återfinnas.

Det trångmål, hvori kriget lemnade statsverket, och de betydliga utgifter, som ännu följde på detsamma, hade 1861–62 föranledt försäljning af spannmålsförråden kort före missvexten. Derigenom ökades behovet af valuta. Den frost, som [redacted] förödde vexterne, inträdde sent, den [redacted] Augusti. Intet ögonblick var att förlora, om de nödlidande orterna ännu med öppet vatten skulle hinna förses med säd.

10 Penningar, kreditiver på några månader, fingos ||för första behovet|| i S:t Petersburg till 7 å 8 procent. Återstod att negotiera det tilltänkta lånet, hvarmed äfven dessa kreditiver skulle återbetalas. Det var alltså icke under vanliga förhållanden, Langenskiöld hade att göra lånet. Det borde erhållas inom få veckor och erhållas såsom fast lån till hela dess belopp, icke blifva beroende deraf, huruvida obligationerna skulle vinna kurs och kunna försäljas eller icke. De finansiella förhållandena i Ryssland medgåfvo icke lånets upptagande derstädes, der det också kunnat erhållas endast i Ryska sedlar, hvilkas värde skulle gifvit förlust

20 utöfver betingad kapitalrabatt, utom det att spannmålsuppköp då hade kunnat ske endast i Ryska hamnar. Lånet skulle alltså tagas i utlandet, på hvars penningmarknad Finland då för första gången uppträdde. Svårigheterna voro, i sanning, icke ringa; och det kan anses sör säkert, att föga någon annan person i detta land varit stånd att underhandla om lånet med den framgång som Langenskiöld hvars alla personliga egenskaper gjorde honom i så hög grad skicklig dertill. Det var äfven troligt, att underhandlingen kunde lyckas endast hos det stora bankirhus, med hvilket lånet afslöts, sedan fåfänga försök gjorts på annat håll. Ty endast ett sådant hus kunde ensamt öfvertaga och genast ställa

30 2/3 delar af lånebeloppet, hvars ringhet likväl för detsamma gjorde öfvertagandet mindre till en affär än till en condescendance åt andra förhållanden af husets chef. Lånet afslöts till så goda villkor, man någonsin kunnat vänta, i synnerhet som kursvinsten vid dess indragning förbättrade desamma – ehuru å andra sidan man skulle misstaga sig mycket, om man trodde, att långifvaren vid villkorens uppställande icke skulle tagit denna fördel å vår sida i beräkning. När man engång lærer närmare känna förhållandena, skall man äfven erkänna, att denna transaktion skedde med en framgång, som knappt nog torde komma att i en framtid efterliknas. Det enda, man vid densamma kunde tadla,

40 är, att en så stor andel af obligationerna förbehölls Finland, och att de här såldes till ett så lågt pris, att köparene genast kunde med vinst återförsälja dem i utlandet. Likaså har statsverket förlorat derpå, att banken fick behålla en annan tredjedel af den utländska valutan mot en ränta af endast 2 1/2 till 3 procent, hvilken andel ännu efter 20 månader icke är hel och hållen till amortissementsfonden inbetald. Men detta är icke den enda gång ömheten om Bankens fördel varit större än den om statsverkets. Och sådant må icke heller tadlas. Det må endast upprepadt erinras, att Bankens silfverfond genom lånet verkligen blef förstärkt – noگا taget med 2 400 000 Thaler ungefär, ehuru en del häraf genast åtgick till betalande af de i S:t Petersburg upptagna kreditiven,

50 och icke heller återstoden ökat Bankens tillgång af valuta, emedan spannmålsinförseln medtagit äfven detta belopp.

Hvilket elände missvexten skulle medfört, om denna snabba hjälp uteblifvit, är icke svårt att föreställa sig. Man ser väl upprepas, att staten icke varit i stånd att bispringa landet i denna nöd, och häraf

långsträckta resonnementer härledas om Regeringsförmyndareskapets otillräcklighet och den enskilda företagsamhetens sjelftillräcklighet. Man ledes troligen till sådana yttranden af tanken på det ovanligt höga belopp, hvarmed den enskilda välgörenheten denna gång kom de nödlidande till hjälp. Men i sjelfva verket var denna hjälp, ||230 000 rubel ungefär,|| för sig ringa. Den räckte inte till att betala 30 000 tunno»r såd af de nära 450 000 tunno»r, som från Augusti 1862 till samma tid 1863 till landet infördes. Och hvad deraf inom landet insamlades, skulle varit för ändamålet gagnlöst, om det icke kunnat förvandlas till utländsk valuta, såsom äfven alla penninggåfvor i öfrigt, om såd icke genom Regeringens försorg funnits att tillgå. Styrelsens åtgärd att gifva förskott åt spannmålsimportörerna var visserligen anvisad af förhållandena, emedan kronans magasiner voro tomma. Men förtjensten af att göra, hvad omständigheterna bjuda, är icke den minsta, hvaraf en styrelse kan berömma sig. Genom sagde åtgärd beträddes en ny väg för undsättningarna. Kronans spannmålsutlåningar medföra det onda, att de hellre nedslå än uppmuntra sjelfverksamheten. Men då det nu öfverlemnades åt allmogens egen omtanke att förskaffa sig sitt spannmålsbehof ur köpmannens magasiner, stegrades härigenom dess bemödande att slå sig igenom; och det är känt, hvilka ansträngningar den i sjelfva verket gjorde för att med någon vara eller med arbete lösa sitt behof. Det kan sanningsenligt tilläggas, att aldrig i detta land någon så svår missväxt aflupit med mindre verklig nöd. Barkbrödet har jemförelsevis varit föga allmänt; och de härjande sjukdomarne hafva nästan helt och hållet uteblifvit. ||Att de enskilda gåfvorna härtill i ganska ringa mon bidragit, behöfver icke upprepas.|| Likväl har utgången berott äfven af andra åtgärder från styrelsens sida. Hvad kronan i direkta penninglån för uppköpet af utsäde och brödföda till utlåning och till undsättningsarbeten utgifvit, uppgår till ungefär 1 1/2 miljon rubel silfver. Flertalet af dessa sistnämnda åtgärder hafva dock vidtagits, sedan Langenskiöld upphörde att verka. Det hade varit väl, om någon möjlighet funnits att kunna göra äfven dem till en affär mellan enskilda, hvartill staten endast skulle förskjutit medlen. Men denna möjlighet förefanns i ganska inskränkt grad, nämligen i afseende å undsättningsarbetena, hvilka till något mindre belopp anordnades af enskilda jordegare mot erhållande af räntefria lån på kortare tid,

Mot sättet för utgifvandet af förskotten åt spannmålsimportörerna anmärktes på sin tid med något skäl, att de gåfvos räntefria. Men det bör äfven ihågkommas, att dessa förskott långt ifrån att vara eftersökta, måste utbjudas, och att t. ex. flera af Österbottens förmögnaste handlande vägrade att mottaga dem och höllo sig tillbaka från all spannmålsimport. Mången af de större importörerna har äfven genom nödvändigheten att utkreditera spannmålen åt allmogen sett sig bragt i förlägenhet. Att erbjuda dem förmonliga villkor, var därför mer eller mindre nödvändigt. Erfarenheten har äfven visat, att räntefriheten icke uteslöt konkurrens från deras sida, som importerade med egna medel. Och ingen enda dag har i de nödlidande länen spannmål trutit.

||För ett rättvist bedömande må det icke förtigas, att med det upptagna lånet betalades den inhemska statsskulden icke blott till kapital, utan äfven till ränta. Mot den del deraf, som upptagits till krigskostnadernas betäckande, voro nämligen obligationer utlöpande mot 4 procent ränta på ränta. Denna ränta hade efter hand vuxit till nära 1/2 miljon, utan att någon fond blifvit accumulerad till dess betäckande. En sådan hushållning har sin ursäkt endast i de svåra

omständigheternas tvång. Men under sådana förhållanden hade åtskilliga utgifter bort och kunnat till en bättre framtid uppskjutas.||

Intet menskligt är fullkomligt. Men äfven vid den strängaste granskning skall såväl det ifrågavarande lånet som dess kombination med åtgärderna med anledning af missvexten komma att anses för, hvad de verkliga varit: en med rådighet och insigt genomförd styrelseåtgärd, som haft den fullkomligaste framgång; ty på en obetydlighet när äro äfven förskotten återbetalda, och lånets aflägsnare ändamål, de inhemska låneobligationernas inlösen, vunnet. Planen och utförandet var
10 Langenskiölds, de mäns beröm oförnärd, hvilka härvid understödde honom. Och förtjensten af att hafva bragt frågan om myntväsendets säkerställande till den punkt, att den numera icke kunde få någon annan än en för Finland tillfredsställande definitiv lösning, tillhör Langenskiöld ensam.

Sammanhanget har fört denna framställning till en tidpunkt långt framom den då Langenskiöld redan lyckats genomföra en reform i landets tullförhållanden, af hvilken än viktigare intressen bero än affärsrörelsens säkerställande mot olägenheterna af ett vexlande myntvärde.

20 I det föregående är taladt om de svårigheter, med hvilka denna del af den ekonomiska lagstiftningen haft att kämpa.

Redan länge hade tänkande personer i landet förutsett, att ju mera handeln i S:t Petersburg närmar sig till en världsmarknads, desto mer skall importen till Finland komma att ske öfver denna plats – importen, nämligen, icke blott af Ryska, utan äfven af utländska varor öfver hufvud, i synnerhet kolonialvaror. Närmandet eller aflägsnandet af denna tidpunkt beror till väsentlig del af den Ryska tullagstiftningen; och ingen kan tvifla, att icke denna skall följa den allmänna rörelsen i Europa åt och efterhand sluta sig till frihandels grundsatserna. Vissa
30 Kolonialvaror komma väl att i alla länder utgöra föremål för finanstull. Men det iakttages allmänt nog, ||att de kunna hållas på nederlag för återexport, eller|| att vid deras återexporterande den erlagda tullafgiften återställes.

Under det tidigare förhållandet voro alla från Ryssland öfver land ||och öfver Ladoga|| kommande varor, både inhemska och utländska, tullfria; för de sjöledes transporterade utländska erlades deremot tull, såsom för varor i allmänhet, kommande från utlandet. Hvar och en känner, huru betydlig landtransporten från Ryssland under vår långa vinter redan vid nuvarande tullförhållanden derstädes varit. Beqväm-
40 ligheten för den Finska minuthandlanden, isynnerhet i östra och södra delen af landet, att få varan i små partier och sålunda undvara större förlagskapital verkade, att äfven en mängd utländska varor på denna väg infördes. När i en framtid, såsom säkert kommer att ske, en jernväg förbinder en större eller mindre del af Finland med S:t Petersburg, skall importen landväg naturligtvis mångdubblas. Skulle nu det tidigare tullförhållandet blifvit bestående, skulle landets tullinkomster, i stället att med den ökade konsumtionen stiga, tvärtom efter hand aftagit. Denna är i sjelfva verket den viktigaste synpunkt, ur hvilken en reform var påkallad.

50 Ehuru här ställd i andra ordningen, är dock äfven reciprocitet mellan båda länderna lika berättigad, som det är af vigt för Finlands manufakturindustri att icke i eget land uthärda konkurrensen med den Ryska, utan något medgifvande till en sådan täflan på den Ryska marknaden. Denna täflan kan i anseende till Finlands ringa folk-mängd, fattigdom på kapital, och jordbrukets i landet stora behof af

både kapital och arbetsstyrka, aldrig blifva af någon betydenhet i förhållande till Rysslands ofantliga tillgångar och framtida produktion. Men för den Finska manufakturindustrin är möjligheten af ett utbyte nödvändigt villkor, om den icke skall gå under. Ty den kan icke någonstades i Europa söka ersättning för den marknad, densamma genom den fria konkurrensen från Ryssland förlorar i eget land. Ryssland eger upplysta statsmän. De veta, att det politiska förhållandet mellan båda länderna icke varit Finlands val, utan dikterades af Rysslands intressen och makt. De inse utan tvifvel, hvilken vigt, de materiela intressena ega för närmandet mellan folken. Icke de kunna därför deltaga i det förkättrande, som ||på en senare tid|| af oförståndiga röster höjts med anledning af ||hvarjehanda tidningsprat och af|| de obetydligaste missförhållanden mellan individer af de båda till språk, religion och seder för hvarandra främmande folken. För dem kan icke detta vara det rätta medlet till utjämning af sådana missförhållande; ty för dem är historien öppen, som lärer, att den ömsesidiga beröringen på handels och industrins väg och de *ömsesidiga* intressen, denna beröring fostrar, varit och äro den första länken i det band, som förenar de civiliserade nationerna.

Man kunde säga, att fullkomlig handelsfrihet och tullfrihet från båda sidor vore det enkla och säkra medlet för ändamålets vinnande. Men det är nyss anfördt, hvad som från finsk sida förbjuder en sådan frihet. Finland måste ega finanstullen i egen hand, om icke dess sjelfständiga statsförvaltning skall sättas i fara. Införseln af utländska varor måste därför från det ömsesidiga fria utbytet undantagas, och detta inskränkas till de båda ländernas egen produktion. Såsom redan anförts: kejsaredömets hufvudstad skall i alla fall mer och mer blifva stapelorten äfven för en mängd utländska varor, af hvilka Finland har behof, och handelsvinsten å desamma en gros skall tillflyta Ryssland. Å sin sida har Ryssland, hvad de utländska varorna angår, naturligtvis enahanda intressen som Finland. Sådan tullfria import från Finland kan icke medgifvas. De försök till otillåten införsel, som tidigare skett, kunna äfven nöjaktigt till och med ett förbud mot införandet af utländska varor till Ryssland öfver landgränsen. Men om alstren af den inhemska industrin i Finland få tullfritt till Ryssland utföras, kommer exporten likväl att i all framtid utgöra en ringa bråkdel af den motsvarande importen från Ryssland. Tullverkets specialer visar, att äfven de år, då i följd af god skörd i Finland importen af cerealier från Ryssland är jemförelsevis låg, införselns värde från Ryssland är fyra gånger så stort som utförselns dit från Finland. ||Och afståndet mellan dessa siffror till fördel för Rysslands handel har i en följd af år jemnt vidgats.|| Det är också vida lättare att kontrollera den Finska varans inhemska upphof än den Ryska varans. Finlands fabriker äro lätt räknade, och beloppet af deras tillverkning kan lätt verificeras.

Då Langenskiöld öfvertog chefskapet i finansexpeditionen, blef det ett hufvudsakligt föremål för hans bemödanden att förändra den Finska industrins ofvan anförda ofördelaktiga ställning till Ryssland. Likalitet som man i landet insett svårigheterna vid ett såbeskaffadt sträfvande, har man förmått fatta vigten af detsamma för landets finanser och för upprätthållandet af dess nu varande styrelseform. De koncessioner, Langenskiöld lyckades utverka, öfverstege dock i sjelfva verket all förhoppning. Icke blott importen af utländska varor öfver landgränsen och Ladoga underkastades den allmänna tulltaxan, utan till och med Rysk tobak belades med tull – detta sistnämnda medgifvande så mycket önskligare, som tobaken öfver allt – och med rätta –

är en viktig finansartikel. Fri export till Ryssland af Finska fabriksvaror beviljades blott till visst belopp för hvarje slags fabrikat. Detta hade sin grund i farhågan för utländska varors inpraktiserande till Ryssland under Finsk stämpel. Men sagde belopp var så högt tilltaget, att för de flesta artiklar den inhemska fabrikationen ännu icke kunnat fylla detsamma; och der det varit otillräckligt, har det villigt blifvit förhöjdt. Utan närmare undersökning fästade sig bedömandet här i landet endast vid sagde inskränkning, förbiseende både hindren för andra villkors erhållande och den stora bestyrelsen af konventionen i dess helhet.

10

Denna konvention afslöts d⟨en⟩ [redacted]. Den skall förblifva ett betydelsefullt datum i Finlands historia, vid hvilket framtiden med högre erkännande än samtiden skall fästa Langenskiölds namn.

||Förut är nämndt om det intresse, hvarmed han bedref forstväsendets inrättande. Enskilda missnöjen kunna icke undgås vid en åtgärd sådan som denna, då staten med ens återbördar hundratals kvadratmil jord, som varit öfvergifven åt den förstkommande att brukas eller sköflas. Icke heller är det lätt att i en hast finna på en personal, som eger all den insigt och moderation, med hvilken ett sådant besittningstagande måste genomföras. Sådana brister minska icke förtjensten af denna åtgärd, som i en icke allt för aflägsen framtid skall både åt statsverket och landets befolkning mångfaldt ersätta de uppoffringar, den erfordrat.||

20

Öfverhufvud hafva landets styresmän under de förflutna femtio åren varit för detsamma nära nog okända personligheter. Icke därför, att icke mängen förtjenstfull verksamhet gömmer sig bakom deras namn; men emedan det allmänna medvetandet icke egt den utveckling, att de allmänna angelägenheterna skulle utgjort föremål för befolkningens lifligare deltagande. Häraf har varit en följd, att deras handhavande icke framträdde ens i den dager, som den inskränkta tryckfriheten skulle medgifvit. Litteraturens och vetenskapens få idkare hafva ensame varit de, hvilkas verksamhet äfven den större allmänheten med någon uppmärksamhet följt, emedan de sjelfve disponerat öfver medlet för en större offentlighet. Men det publicistiska författareskapet i ordets högre betydelse har icke kunnat uppkomma, emedan af omständigheterna icke ännu frammanadt. Endast några materialier dertill hafva af nitiska forskare blifvit samlade, men då från långt aflägsna tider.

30

Först de senaste årens händelser hafva riktat uppmärksamheten på landets styresmän och deras tillgöranden, ehuru densamma ännu föga bevisat sig annat än i opinionsyttringar med anledning af det förmenta politiska tänkesättet och i lösa, på ingen forskning stödda yttranden öfver styrelseåtgärderna. Langenskiöld blef föremål för en sådan kritik, men denna okunnig, orättvis och hätsk utöfver allt, hvarpå man förut i detta land haft exempel,

40

Langenskiöld hade det missödet att såsom rådgifvare biträda till beslutet om utskottets sammankallande 1862. ||Det var ett missöde, ty hans närvaro i S:t Petersburg var tillfällig – om man så bör kalla en vistelse derstädes, som hade underhandlingar angående myntväsendet till föremål.|| Denna tilldragelsers historia måste lemnas åt framtiden att uppdaga och bedöma. Sammankallandet var utan tvifvel i dess första form egnadt att väcka misstroende. Men de förändringar, detsamma snart undergick, och hvilka för sig bort öfvertyga, att ingen för folkets grundlagliga berättiganden förnärmande afsigt gömde sig der bakom, gjorde utskottets sammanträdande icke blott oskadligt, utan till det säkraste medel för landtdagens snara tillkomst – hvilken

50

utgång en oförnuftig agitation likväl höll på att kompromettera. Oförklarligt nog kastade sig i första ögonblicket missnöjet med åtgärden ||ensamt|/ öfver Langenskiöld. Icke upplyst om vådan af densamma, ty derom kunde han aldrig öfvertygas, men om sitt misstag i afseende på allmänna opinionens bedömande deraf, var han den första och ifrigaste att utverka en modifikation; och – det är kanske tillåtet att omtala – han erbjöd för detta misstag sitt afträdande. Den hätskhet, hvarmed man sönderslet hans goda namn, skulle kanske derigenom något stillats – ehuru man visst på åtskilliga håll med afsaknad skulle släppt det goda tillfället ur händerna.

10

En öfverlägsen personlighet i en ställning, der han kan göra denna öfverlägsenhet gällande, måste vara beredd på, att hans minsta felsteg upptornas till berg. Langenskiöld hade genom någon svaghet för yttre utmärkelser ökat faran häraf. Åtminstone belönades han med sådana i en ovanligt hastig följd: och man antager under dylika förhållanden, att de äro eftersökta, ehuru säkert det är, att de icke sällan vida mera efterlängtas af dem, de icke uppsöka. Och för att gifva sanningen sin rätt, bör det tilläggas, att Langenskiöld, der han ansåg det för sina planer nödigt, var mäktig af en förställning, som tillbakahöll allt närmande. Hårtill kom hans obekymrade mod, som i en tidpunkt, då det stora flertalet kröp för dagsopinionen, och då ultraliberala män uppskjöto, der ingen kunnat ana till deras tillvaro, icke medgaf något steg till vinnande af detta så lätt förvärfvade sken. Han tillhörde en generation, som icke hade lärt sig ens drömman om den snabba vaxning, de politiska förhållandena under de senaste åren undergått; och det är för en sådan ställning naturligt att icke våga tro på en utveckling, som räknar efter dagar och månader, icke efter år. Han förhöll sig i sjelfva verket till densamma mera afvaktande, ja, till och med afvärjande; ty han ansåg det för en pligt, som hans ställning pålade honom, att tillse, det tronens prerogativer icke förnärmades. Dessa tänkesätt hade han dock, helt och hållet upptagen af de nämnde reela sträfvandena, haft föga tillfälle att lägga i dagen. Men det är troligt, att de, mera anade än bestämdt kända, bidrogo att nära den bitterhet, hvarmed han vid det i fråga varande tillfället af det politiska partihatet anfölls. Sagde hans tänkesätt hindrade honom likväl icke att, der han motsåg verkligt gagn, bekänna sig till liberala reformer. Hvad han verkat vitnar derom. Och exempelvis kan tilläggas, att han såsom utsedd ledare af de kommissioners öfverläggningar, hvilka skulle utarbete förslag till propositioner om Bevillningen och Brännvinsbränningen, yttrade sig för en sådan uppställning, att äfven brännvinskattens användande skulle öfverlämnas åt ständernas afgörande, under förutseende, att bestämmandet öfver utgiftsbudgeten i dess helhet komme att ||i en snar framtid|| åt landtdagen öfverlåtas. Dessa sina åsigter fick han dock icke tillfälle att offentligen framställa, emedan han af sin sista sjukdom hindrades att fullgöra i fråga varande uppdrag,

20

30

40

Redan tidigare hade den ena sanningslösa beskyllningen efter den andra smugit Langenskiöld i hälarne. Med stolt förakt lät han förtalet hafva sin gång. Men då vid förkunnandet af utskottets sammankallande den allmänna missbelåtenheten tog honom ensam till målskifva, förmådde han icke likgiltigt bära de många låga utbrott, som blandade sig deri. ||Hvad han för fäderneslandet verkat, kände få, erkände än färre. Det var, såsom skulle hela hans lif bestått af denna enda handling: hans deltagande i Utskottets tillkomst. Med ett ord: han skördade i fullt mått den lön, som folken hafva att gifva sina utmärkta – på denna sidan grafven.||

50

Det kroppsliga lidande, som förde honom till denna graf, var redan gammalt. Det hade svårare gifvit sig tillkänna efter en ansträngande färd genom kronoskogarne i de norra länen 1861. Det återkom nu, utan att läkarene ännu kunde afgöra öfver sjukdomens art.

Langenskiöld öfverlefde dock Utskottets sammanträde och fick fägna sig åt dess utgång. Sjelf bidrog han med sitt råd och sin röst att till detsamma kalla sådana medlemmar af ridderskapet och adeln, i hvilka han visste sig hafva de bittraste fördömare. Upprepadt hördes han, med afseende på den allmänandans väckelse, som tilldragelsen föränledde, yttra: att, om saken vore ogjord, och det stode i hans makt att göra den om, han icke skulle tveka att underkasta sig den pröfning, som dervid fallit honom till del. En mera total frånvaro af all bitterhet, än han ådagalade, kan ingen menniska bevisa. ||Endast fruktan för människors ondska behöll han kvar; och då han t. ex. begaf sig ut för att negotiera det utländska omsättningslånet, yttrade han sin belåtenhet öfver att medföra en insigtsfull medhjelpare, hvars närvaro skulle tjena honom till vittnesbörd.||

Han lefde ännu för att se sina upprepade bemödanden för myntreformen krönas med framgång. Afslutandet af det nyssnämnda omsättningslånet blef hans sista värf. Resan företagen i en sen årstid och fortgående med orolig skyndsamhet bragte i Paris sjukdomen till ett häftigt utbrott. Med ansträngande af sina yttersta krafter begaf sig Langenskiöld derifrån till Frankfurt am Main, der lånet afslöts. Hemresan derifrån var en orklös sjuklings. Ett par försök efter hemkomsten att åter vidtaga tjenstgöringen i Senaten måste afbrytas. Derefter följde en fem månaders sjuksäng. Sjukdomen var en magsårnad och dess förlopp ett långsamt aftynande, som tidtals hämmades genom återvunnen förmåga att fördraga föda, men som fortgick till sitt oundvikliga slut: hunderdöden.

Hans enskilda lif kan beskrivas kort. Såsom make, fader och husfader var han exemplarisk. Sina vänners aktning och tillgifvenhet bibehöll han lifvet igenom. Med oföränderligt tålmod fördrog han den långa dödsbäddens pröfningar; och med det mest resignerade lugn gick han döden till möte.

||Langenskiöld var till sitt yttre välbildad. Lång, liflig och rask i sina rörelser, med ett ansigtsuttryck vittnande om förstånd och energi, var hans uppträdande egnadt att ådraga sig en uppmärksamhet och hans vinnande manér och talemått voro egnade att bibehålla densamma.||

Det deltagande, åtminstone den nyfikenhet, hvarmed hans helsotillstånd månader igenom utgjorde dagligt samtalsämne i hufvudstaden, syntes bevisa någon aning derom, att hans bortgång var en verklig förlust, och kanske ett förläget medvetande, att man låtit honom lida mera än nog. Men det hörer icke människornas sed till att öppet erkänna begången orättvisa. Det har icke heller i detta fall skett. Sådant vore att beklaga, om icke hvarje dag skulle ega en morgondag: Och den morgondagen skall utan tvifvel komma för Langenskiölds minne.

50

400 J. V. SNELLMAN – A. F. SOLDAN

RA, Åtten Soldans arkiv

K<äre> B<roder>. Om kostnaden för tenarne i myntverket är rätt beräknad, så synes Fiskars pris vara för högt tilltaget. För klippningen